

Bernt Schneiders - Foto: VSBfonds

‘De civil society moet weer sterker worden’

Bernt Schneiders (VSBfonds) over actief burgerschap

Door: Bert Koopman

23-12-2024

Vermogensfondsen Interview

Practice what you preach? Jurist Bernt Schneiders is directeur van VSBfonds. Daarnaast grossiert hij in bestuurlijke en toezichhoudende functies. Ook is hij actief als vrijwilliger. ‘Ik wil weten wat er in de samenleving speelt.’ Een gesprek over versterking van de civil society – dat veerkrachtige weefsel tussen overheid en markt.

UTRECHT – Het interview vindt plaats op het kantoor van VSBfonds, een statig Rijksmonument aan de Maliebaan in Utrecht. Schneiders (Breukelen 1959) is een geëngageerd man met een indrukwekkend CV. Enkele wapenfeiten: hij was burgemeester van Haarlem. Naast directeur van VSBfonds is hij RvT-voorzitter van VPRO. Daarnaast zit hij de begeleidingscommissie reorganisatie voor van de Landelijke Eenheid van de Nationale Politie.

VSBfonds, een van de grotere private vermogensfondsen, kent drie smaken: Mens & Maatschappij; Kunst & Cultuur; Studiebeurzen. Op de website lezen we: ‘Wij ondersteunen initiatieven voor iedereen die actief wil meedoen aan de samenleving. In de vorm van geld, praktische kennis en netwerken. We stimuleren dat mensen, buurten en organisaties zich samen ontwikkelen. We onderscheiden ons door leerprocessen te stimuleren.’

Hoe kijkt u aan tegen de veerkracht van de civil society?

‘Tijdens mijn ambt als burgemeester – laatstelijk in Haarlem, daarvoor in Heemkerk en Landsmeer – ben ik er van overtuigd geraakt dat de *civil society*, dat fragiele sociale weefsel, opnieuw moet worden uitgevonden, opgebouwd en versterkt. Overheden zijn bureaucratieën en missen vaak flexibiliteit. Daardoor is het lastig om burgerinitiatieven gefinancierd te krijgen. Dat kunnen wij als vermogensfondsen veel beter.’

‘Het actieve burgerschap moet uiteindelijk uitmonden in een stevige, weerbare samenleving. En dan is het tijd voor een nieuw evenwicht met als hamvraag: wat is nou van de overheid en wat doet de samenleving zelf? Dat zijn uiterst actuele vragen. De *commons* zijn daarbij belangrijk. Maar ook: “Nederland zorgt voor elkaar”, het landelijke netwerk van bewonersinitiatieven in welzijn, wonen en zorg met een bestuur en een team regionale ondersteuners.’

VSBfonds steunt dergelijke initiatieven, wat zijn uw eigen ideeën?

‘Het zou goed zijn als we in Nederland in allerlei regio’s konden beschikken over “Huizen van actief burgerschap”. Clubhuizen met een burgerbeweging waar mensen elkaar kunnen treffen, inspireren en kennis kunnen delen. Ook met overheden kunnen spreken. In Utrecht loop een experiment bij de bibliotheek aan de Neude. Daar hebben we een eerste Huis van actief burgerschap in het leven geroepen.’

‘Dat doen we in een nauwe samenwerking tussen Petra van Aken van VSBfonds, Roos Polman van Bibliotheek Utrecht en twee kwartiermakers: Teun Gautier en Floor Ziegler. Beiden schreven het boek *Een wereld van gemeenschappen*. Over bewoners in dorpen en steden die hun omgeving mooier, duurzamer en meer verbonden maken. Ze hebben de kracht en de mogelijkheden van de burgerbeweging mooi opgeschreven.’

2024 was een chaotisch en verwarrend jaar, ook voor een fondsdirecteur?

‘Mijn lijfspreuk is: “Wees optimistisch”. Ik kijk naar wie hier allemaal langskomen met mooie ideeën. Er zijn zoveel goedwillende mensen die op basis van vrijwilligheid zich inzetten, de schouders onder de samenleving zetten. Daar word ik heel blij van. Je ervaart hoeveel energie en *power* er in mensen zit. Het is bovendien een gedeelde ervaring met de mensen die hier werken. We zeggen vaak: wat hebben we fantastisch werk.’

Jullie zijn een nieuwe campagne gestart: De veranderaar. Hoe zit dat?

‘Je hebt mensen nodig die dingen kunnen veranderen. Wij fondsen willen wel allerlei producties en evenementen ondersteunen, maar soms is gewoon vrij geld nodig om iets in een organisatie voor elkaar te krijgen. Iets waarvoor je noch bij de overheid noch bij de fondsen terecht kunt. Voor deze campagne hebben we € 300.000 uitgetrokken. Men kon vanuit de sector mensen nomineren als veranderaar. In korte tijd hadden we 350 nominaties.’

‘De jury is druk doende. Ze pikken er tien uit – te selecteren op creativiteit en executiekracht. Ieder krijgt een substantieel bedrag dat vrij besteedbaar is in hun organisatie. En daarnaast een online podium. Voorstellen moet wel aanhaken bij onze missie, dus bij sociale cohesie en sociale mobiliteit. Met dit soort impulsen kunnen veranderaars een soort multiplier-effect sorteren. Met investeringen die leiden tot maatschappelijke meerwaarde’

Wat betekent ravijnjaar 2026, de nachtmerrie van gemeenten, voor VSBfonds?

‘Wij kunnen met € 30 mln de bezuinigingsdrift van de overheid niet opvangen. We houden ons dus aan onze eigen plannen. In uitzonderlijke gevallen kunnen we meewerken om zaken te redden. Zo hebben we de onlangs noodlijdende Hermitage – tegenwoordig H’ART Museum – ondersteund. Anders gezegd: wij blijven de kers op de taart en worden nooit de taart zelf – sprekend over drastisch slinkende overheidsbudgetten.’

‘Echter: als je jaar op jaar € 30 mln kunt besteden is er wel degelijk sprake is van maatschappelijke effecten. Ik laat dit in januari ook doorklinken in mijn nieuwjaarsspeech. Kijk bijvoorbeeld naar verbindende sporten zoals het amateurvoetbal. Wij hebben meegewerkt aan de oprichting van een National Fonds voor de Sport door NOC*NSF. Het mooie van VSBfonds is dat wij kunnen bijdragen aan dit soort experimenten.’

‘Het betreft het eerste nationale en maatschappelijke sportfonds dat in 2022 is gestart om de toegevoegde waarde van sport voor de samenleving verder te ontwikkelen en prominenter te presenteren. Dit doet het fonds door het financieren van projecten en programma’s van initiatiefnemers in het Koninkrijk die sport als middel in zetten om de samenleving sterker, gezonder en socialer te maken. Het fonds houdt kantoor bij ons op zolder.’

Onder vermogensfondsen is impact meten een sport geworden ...

‘We werken hier met programmamanagers en hebben Nederland opgedeeld in regio’s. We zoeken lokale partijen die goed bezig zijn en nodigen ze vervolgens uit om samen te werken. Onder alles wat we doen ligt een *theory of change* – een formatieve evaluatiemethode om het ontwerp en/of de planning van een project permanent te verbeteren. Ook hebben we een “impactcoördinator”, iemand uit de accountancy die een efficiënt meetsysteem opzette.’

Naast Mens & Maatschappij, Kunst & Cultuur is er een beurzenprogramma?

Klopt. Met dit programma is € 1,5 mln gemoeid. Drie jaar terug zijn we begonnen met MBO-beurzen. Dat past goed bij onze missie in deze tijd. De impact voor een MBO-student als bursaal is veel groter dan die voor WO-studenten. Vaak is een buitenlandse reis voor een MBO’er *life changing*. Echt heel gaaf vinden we dat. We zullen op dat vlak zeker nog groeien.’

VSBfonds is ook actief in het multiculturele Rotterdam ...

‘Het is ingewikkeld en risicovol om daar de goede dingen te selecteren. Wel mooi om te zien dat ons logo wordt gezien als een keurmerk. We kwamen in contact met het HipHopHuis dat we gesteund hebben aangezien dit strookte met onze doelstellingen inzake sociale cohesie en mobiliteit. Het HipHopHuis is een bruggenhoofd naar het multiculturele Rotterdam met allerlei nieuwe organisaties. Ze zitten inmiddels in de basisinfrastructuur van Rotterdam.’

Hoe zit het met de regionale spreiding van VSBfonds activiteiten?

Toen ik hier kwam was de opdracht: beter aangesloten zijn op de samenleving. Het is lastig om vanaf de Maliebaan te zien wat er gebeurt in Drenthe. We hebben contact gezocht met allerlei instellingen in de provincies. Denk aan maatschappelijke organisaties of cultuurinstellingen die bij ons passen. Dat gaat vaak via advertenties in huis-aan-huisbladen en daar komt veel response op. Het levert goede projecten op.’

‘Je ziet een gedifferentieerd beeld. In de ene regio is meer belangstelling voor cultuur, in de andere voor maatschappelijke noden. Ik ben er trots op dat we al langere tijd actief zijn in de regio’s omdat we dat eerlijk vinden. Persoonlijke gesprekken op locatie worden ontzettend gewaardeerd. Nabijheid kost overigens wel geld. Regionale vertakking is een relatief duur stelsel met hoge handelingskosten.’

En de governance van goede-doelenorganisaties?

‘We kunnen allerlei clubjes laten invliegen om bestuur en intern toezicht bij culturele en maatschappelijke organisaties te versterken. Denk aan BoardCompanions, een organisatie met alumni van INSEAD Business School die streeft naar maatschappelijke impact door het ondersteunen van non-profitorganisaties met governance of advies op bestuursniveau. Een sympathieke club die veel kan betekenen voor non-profitorganisaties.’

Wat brengt 2025?

‘We gaan verhuizen. Om diverse redenen. We zijn als fonds gespist op een goede verhouding tussen donatievolume en organisatiekosten. Daarbij komt dat na corona thuiswerken een hoge vlucht heeft genomen. Toen hebben we gezegd: we moeten de organisatiekosten terugbrengen en op zoek gaan naar goedkopere huisvesting waar meer contact tussen de medewerkers mogelijk is. Hier zit iedereen in aparte kamers. De nieuwe locatie is bijna rond.’

‘En verder: ik ben fan van FindNFund, de datingsite voor *funders* en *finders* om impact te maken. Dit platform is een grote verbetering voor de vindbaarheid van geld voor initiatiefnemers. We hebben een paar pilots met ze gedaan en kwamen erachter dat ook ons eigen aanvraagproces te ingewikkeld is. We gaan dit vereenvoudigen. Eigenlijk gaat het bij aanvragen maar om drie criteria. Is het passend? Welk financieel risico loop je? Wat is de impact?’

‘Tot slot noem ik het feit dat sinds kort ook niet-rechtspersonen bij ons terecht kunnen voor een financiële ondersteuning. Het gaat doorgaans om kleine makers die niet zo bedreven zijn in het doen van aanvragen. Ze kunnen € 5.000 krijgen. We zagen bij de pilot dat de projecten over de hele linie opbrachten wat verwacht mocht worden. We gaan dit *trust based* voorzetten en uitbreiden. In 2025 zullen we daar stappen in zetten.

De historische wortels van VSBfonds

VSBfonds komt voort uit de maatschappij ‘Tot Nut van ’t Algemeen’. Vanuit het motto Kennis is de weg naar persoonlijke en maatschappelijke ontwikkeling, organiseerde ‘het Nut’ projecten van algemeen sociaal-maatschappelijk belang, waaronder vanaf 1817 de Nutsspaarbanken. Dit waren banken zonder winstoogmerk die een maatschappelijk doel wilden dienen.

Op de website van VSBfonds lezen we: ‘In de geest van de Maatschappij ‘Tot Nut van ’t Algemeen’, zetten wij ons ook vandaag de dag in om alle burgers te betrekken bij de samenleving. Sinds 2016 is de Maatschappij tot Nut van ’t Algemeen terug bij VSBfonds. Aanvragen voor het NUTfonds lopen via VSBfonds.’

Bancaire achtergrond

In de jaren 1980 van de vorige eeuw verenigt een groot aantal spaarbanken zich tot de Verenigde Spaarbank, later VSB Bank. Wegens de maatschappelijke doelstelling vloeien de 'overtollige inkomsten' van de Verenigde Spaarbank terug naar de samenleving. De eigendom van VSB Bank is in handen van de Stichting VSB.

In de jaren 1990 ontstaat er door verschillende fusies met VSB Groep een nieuw concern: Fortis. Stichting VSB is dan grootaandeelhouder en wijzigt haar naam in Stichting VSBfonds. Net zoals de rechtsvoorgangers besluit VSBfonds de inkomsten uit het vermogen een maatschappelijke bestemming te geven.

In 2007 ontstaat het VSB Vermogensfonds door een splitsing van VSBfonds in Stichting VSB Vermogensfonds en Stichting VSBfonds. VSB Vermogensfonds bezit en beheert het vermogen dat VSBfonds in staat stelt haar maatschappelijke doelstellingen te verwezenlijken.

Referenties

- Bernt Schneiders is directeur VSBfonds